

Sygn. akt I UK 523/16

POSTANOWIENIE

Dnia 20 września 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z odwołania S.B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym i wysokość podstawy wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 września 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 21 czerwca 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 21 czerwca 2016 r. oddalił apelację wnioskodawcy S.B. od wyroku Sądu Okręgowego w N. z dnia 29 maja 2015 r. oddalającego odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w N. z dnia 7 stycznia 2015 r. stwierdzającej, że podlega on polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych jako osoba prowadząca działalność gospodarczą od dnia 1 maja 2014 r., a podstawa wymiaru składek wynosi w 2014 r. 2.247,60 zł i na ubezpieczenie zdrowotne odpowiednio 3.004,48 zł.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji trafnie uznał, że zaistniały podstawy do ustalenia wobec S.B. od dnia 1 maja 2014 r. polskiego ustawodawstwa w zakresie ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Sąd pierwszej instancji przeprowadził wnikliwe

postępowanie dowodowe nie uchybiając przepisom procesowym, jak również trafnie ocenił zgromadzony materiał dowodowy, a w konsekwencji prawidłowo ustalił stan faktyczny w niniejszej sprawie. Na uwzględnienie zasługują zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania i oceny prawne Sądu pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zasadą jest, że treść zaskarżonej decyzji organu rentowego wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu pracy i ubezpieczeń społecznych (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2005 nr 17, poz. 273). Rolą sądu ubezpieczeń społecznych jest dokonanie oceny legalności decyzji organu rentowego według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 181). W sprawie niniejszej postępowanie przed sądem ubezpieczeń społecznych zostało zainicjowane odwołaniem od decyzji organu rentowego z dnia 7 stycznia 2015 r. stwierdzającej, że w stosunku do wnioskodawcy od dnia 1 maja 2014 r. ma zastosowanie polskie ustawodawstwo w zakresie ubezpieczeń społecznych (a także ustalającej podstawę wymiaru składek na to ubezpieczenie), dlatego też rozważeniu w postępowaniu sądowym podlegało, czy istotnie zaistniały podstawy do określenia wobec wnioskodawcy polskiego ustawodawstwa. Rozważania te winny były zostać poczynione w oparciu o przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz tzw. rozporządzenia wykonawczego, tj. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 w sprawie wykonania rozporządzeni (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, które to przepisy prawidłowo powołane zostały przez organ rentowy i Sąd pierwszej instancji. Zgodnie z treścią art. 16 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego, osoba, która wykonuje pracę w dwóch lub więcej państwach członkowskich, informuje o tym instytucję wyznaczoną przez właściwą władzę państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania, a zgodnie z art. 16 ust. 2 wyznaczona instytucja państwa członkowskiego miejsca zamieszkania niezwłocznie ustala ustawodawstwo mające zastosowanie do zainteresowanego, uwzględniając art. 13 rozporządzenia podstawowego oraz art. 14 rozporządzenia

wykonawczego. Takie wstępne określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa ma charakter tymczasowy. Instytucja ta informuje wyznaczone instytucje każdego państwa członkowskiego, w którym wykonywana jest praca, o swoim tymczasowym określeniu. Jak stanowi art. 16 ust. 3, tymczasowe określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa, przewidziane w ust. 2, staje się ostateczne w terminie dwóch miesięcy od momentu poinformowania o nim instytucji wyznaczonych przez właściwe władze zainteresowanych państw członkowskich, zgodnie z ust. 2, o ile ustawodawstwo nie zostało już ostatecznie określone na podstawie ust. 4, lub przynajmniej jedna z zainteresowanych instytucji informuje instytucję wyznaczoną przez właściwą władzę państwa członkowskiego miejsca zamieszkania przed upływem tego dwumiesięcznego terminu o niemożności zaakceptowania określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa lub o swojej odmiennej opinii w tej kwestii.

W opinii Sądu Apelacyjnego, wnioskodawca, który na terytorium Polski prowadzi działalność gospodarczą, niewątpliwie przystąpił do realizacji procedury wynikającej z art. 16 rozporządzenia wykonawczego, złożył bowiem w dniu 11 czerwca 2014 r. w ZUS Oddziale w N. wniosek o ustalenie właściwego ustawodawstwa powołując się na podjęcie zatrudnienia na terenie Słowacji (w M. s.r.o. z siedzibą w C.) i dołączył do tego wniosku kserokopię umowy o pracę z dnia 1 maja 2014 r. Organ rentowy niezwłocznie określił tymczasowo ustawodawstwo słowackie jako właściwe dla wnioskodawcy i zawiadomił o tym słowacką instytucję ubezpieczeniową. W odpowiedzi na to zawiadomienie, słowacka instytucja ubezpieczeniowa w piśmie z dnia 25 czerwca 2014 r. odrzuciła ustalenie słowackiego ustawodawstwa jako właściwego dla wnioskodawcy uznając, że sporna praca na terenie Słowacji ma charakter marginalny. W konsekwencji organ rentowy stwierdził, że tymczasowo ustalone ustawodawstwo słowackie jako właściwe dla wnioskodawcy zostaje anulowane wobec braku zaakceptowania przez słowacką instytucję ubezpieczeniową i w konsekwencji od dnia 1 maja 2014 r. wnioskodawca podlega polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego doszło tym samym do ostatecznego ustalenia ustawodawstwa właściwego. W świetle powyższego nieuzasadniony jest zarzut

apelacji, że organ rentowy dokonał oceny ważności zawartej przez wnioskodawcę w dniu 1 maja 2014 r. umowy o pracę i w oparciu o tę ocenę dokonał następnie określenia ustawodawstwa właściwego. Nie ulega wątpliwości, że organ ubezpieczeń społecznych miejsca zamieszkania ubezpieczonego jest uprawniony do wskazania ustawodawstwa właściwego w oparciu o regulację z art. 13 rozporządzenia nr 883/2004, pozbawiony jest zaś kompetencji do oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2007 r., I UK 68/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 300). Instytucja ubezpieczeniowa miejsca zamieszkania nie jest władna do dokonywania oceny, czy stosunek prawny będący podstawą objęcia ubezpieczeniem w kraju świadczenia pracy jest ważny według prawa miejsca zamieszkania ubezpieczonego. W rozpoznawanej sprawie nie doszło jednak do sytuacji, w której organ rentowy dokonałby oceny ważności umowy o pracę z dnia 1 maja 2014 r. stosownie do wymogów prawa słowackiego, ponieważ oparł się organ rentowy na stanowisku słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, która w sprzeciwie z dnia 25 czerwca 2014 r. wprost uznała, że praca wnioskodawcy na terenie Słowacji na rzecz M. s.r.o. ma charakter pracy drugorzędnej (marginalnej). Instytucja słowacka podkreśliła przy tym, że ze spornej umowy o pracę wynika, że zakres obowiązków wnioskodawcy na rzecz M. s.r.o. wynosi 10 godzin miesięcznie za wynagrodzeniem 40,00 euro. Brak jest zaś przeszkód do wykorzystania informacji zawartych w piśmie słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, tym bardziej, że stanowi ona wyraz oficjalnego stanowiska - sprzeciwu - zajętego w trybie art. 16 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. Skoro słowacka instytucja ubezpieczeniowa doszła do przekonania, że zatrudnienie wnioskodawcy na terytorium Słowacji ma charakter marginalny, to wywiera to skutek w postaci anulowania tymczasowego ustawodawstwa ustalonego przez polski organ rentowy.

Sąd Apelacyjny uznał, że jedynym tytułem dla S.B. do podlegania ubezpieczeniom społecznym jest prowadzona przez niego w Polsce działalność gospodarcza, co znalazło odzwierciedlenie w treści zaskarżonej decyzji organu rentowego. Z art. 14 ust. 5b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 987/2009 dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w

sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego wynika, że praca o charakterze marginalnym nie będzie brana pod uwagę do celów określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa na mocy art. 13 rozporządzenia podstawowego. Bez znaczenia są więc zarzuty apelacji powołujące się na brak zakwestionowania rzeczywistego wykonywania spornej pracy na terenie Słowacji. Istotą poczynionych przez słowacką instytucję ubezpieczeniową ustaleń nie była bowiem kwestia czy wnioskodawca rzeczywiście świadczył pracę na rzecz firmy M. s.r.o., lecz rozważenie zastosowania wymienionego wyżej przepisu art. 14 ust. 5b rozporządzenia nr 987/2009. Nie było kwestionowane, że w ramach umowy o pracę z dnia 1 maja 2014 r. wnioskodawca miał wykonywać pracę promotora usług i produktów świadczonych przez pracodawcę albo klientów pracodawcy, jako miejsce pracy wskazano Republikę Słowacką, czas pracy określono na 10 godzin miesięcznie, a wynagrodzenie określono na kwotę 40,00 euro miesięcznie. Takie zadeklarowanie czasu pracy i wysokości umówionego wynagrodzenia skłania do wniosku, że świadczona przez apelującego praca jest właśnie marginalna w porównaniu do prowadzonej przez niego działalności gospodarczej.

Wnioskodawca zaskarżył w całości powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) skargą kasacyjną, w której zarzucił zaskarżonemu wyrokowi: I. naruszenie prawa materialnego, a to: 1) art. 6 ust 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 963 z późn. zm.) w zw. z art. 16 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 polegające na niewłaściwym zastosowaniu, poprzez ustalenie, iż w stosunku do wnioskodawcy zostało ustalone ostatecznie ustawodawstwa właściwe, co skutkowało uznaniem przez Sąd drugiej instancji, iż wnioskodawca podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu, 2) art. 13 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 poprzez jego niezastosowanie, co skutkowało uznaniem przez organ rentowy, że wnioskodawca od dnia 1 maja 2014 r. podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych, mimo wykonywania pracy najemnej na terenie Słowacji oraz prowadzenia działalności na własny rachunek na terenie Polski oraz istnienia wyraźnej normy kolizyjnej wskazującej na pierwszeństwo ustawodawstwa państwa miejsca wykonywania pracy najemnej, 3) art. 14 ust. 5b Rozporządzenia Parlamentu

Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 poprzez jego bezpodstawne zastosowanie, co skutkowało nie wyjaśnieniem i pozostawieniem poza oceną Sądu okoliczności niezbędnych dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków wnioskodawcy jako ubezpieczonego, charakteru wykonywanej przez niego pracy na terytorium Republiki Słowackiej, wymiaru czasu pracy, wysokości otrzymywanego wynagrodzenia, przyczyn nie wydania zaświadczenia A1 potwierdzającego posiadanie ubezpieczenia społecznego na terenie państwa słowackiego; II. naruszenie prawa procesowego, mającego istotny wpływ na wynik sprawy, a to art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 i art. 477¹¹ § 2 k.p.c. polegający na nieuwzględnieniu przez Sąd drugiej instancji nieważności postępowania, wywołanej pozbawieniem możliwości obrony przez pracodawcę słowackiego swoich praw jako zainteresowanego w sprawie.

Wniósł o przyjęcie niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej.

W opinii skarżącego, ocena Sądu drugiej instancji, iż przeprowadzone przez polski organ rentowy postępowanie było realizacją przepisów o koordynacji systemu zabezpieczenia społecznego w zakresie współpracy, oparta na nie potwierdzonych przez instytucje słowackie zarzutach o pozorności pracy wnioskodawczyni na terenie Słowacji, była nieprawidłowa. Sąd drugiej instancji uznał, iż organ rentowy prawidłowo ustalił, iż właściwym dla wnioskodawcy ustawodawstwem jest ustawodawstwo polskie, mimo, że materiał dowodowy w sprawie nie pozwalał na wyprowadzenie takich wniosków, w szczególności brak było jakichkolwiek dowodów świadczących, iż organ rentowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające z instytucją słowacką, w zakresie ustalenia marginalnego charakteru wykonywanej tam pracy, wymiaru czasu pracy, ważności przedłożonych przez wnioskodawcę dokumentów potwierdzających posiadanie ubezpieczenia zdrowotnego. Znamienne jest, iż Sąd drugiej instancji wydając zaskarżone rozstrzygnięcie w sprawie w istocie oparł się wyłącznie na stanowisku instytucji słowackiej z dnia 25 czerwca 2014 r. wskazującym na marginalność pracy wykonywanej przez wnioskodawcę.

W ocenie skarżącego o oczywistości niniejszej skargi świadczy także rażące naruszenie przez Sąd drugiej instancji przepisów procesowych, w tym pominięcie w

niniejszym postępowaniu słowackiego pracodawcy jako zainteresowanego, zaniechanie zawiadomienia tego podmiotu o toczącym się postępowaniu, i ostatecznie pozbawienie go możliwości obrony praw w toku niniejszego postępowania.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o: 1) uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w K. i decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. i przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania, 2) zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w tym postępowaniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący powołuje się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a zatem był obowiązany do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Dla uznania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona nie jest zatem wystarczające twierdzenie skarżącego, że tak jest, ani zarzucenie naruszenia przepisów postępowania i prawa materialnego w taki sam sposób, jak wykazano w podstawie skargi. Z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika bowiem konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli

że jej zarzuty są zasadne „na pierwszy rzut oka” (*prima facie*) i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny i jego wzruszenia (por. między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepublikowane i orzeczenia tam powołane). Innymi słowy, w celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. należy wykazać „oczywistość skargi kasacyjnej” przez odwołanie się do argumentacji, która *prima facie* wskazuje, że zaskarżone orzeczenie wydane zostało z oczywistym naruszeniem prawa (postanowienia Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2007 r., II CSK 184/07; z 2 sierpnia 2007 r., III UK 45/07; z 10 lipca 2007 r., II UK 45/07, niepublikowane; z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109), a takich argumentów nie można doszukać się we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie do rozpoznania.

Skarżący nie dostrzegł, że w wyroku z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, Sąd Najwyższy wyjaśnił, jak powinna przebiegać procedura dotycząca określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, przewidziana w powołanych w skardze przepisach prawa unijnego i uzupełnił swe stanowisko w wyrokach z dnia 21 stycznia 2016 r., III UK 61/15 (dotychczas niepublikowanym) i z dnia 23 listopada 2012 r., II UK 103/12 (OSNP 2013 nr 19-20, poz. 238), a przede wszystkim w wyroku z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13 (OSNP 2016 nr 1, poz. 13). W świetle tych orzeczeń, przyznanie faktu niepotwierdzenia ubezpieczenia przez instytucję ubezpieczeń społecznych państwa będącego miejscem pracy skarżącego jest koniecznym, ale i wystarczającym warunkiem decyzji, której zaskarżenie zainicjowało postępowanie w niniejszej sprawie. Polskie sądy nie mogą zmienić decyzji słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, jeśli ta odmówiła uznania pracy marginalnej świadczonej na jej terenie przez polskiego przedsiębiorcę jako podstawy podlegania ubezpieczeniu społecznemu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017 r., II UK 248/16, niepubl. oraz z dnia 10 maja 2017 r., I UK 456/16, niepubl.; postanowienie z dnia 16 maja 2017 r., II UK 382/16).

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2016 r., II UK 297/15, niepublikowany, pracodawca zatrudniający ubezpieczonego za granicą nie jest zainteresowanym w sprawie z odwołania ubezpieczonego przeciwko organowi

rentowemu o wydanie zaświadczenia o podleganiu ubezpieczeniom społecznym (art. 477¹¹ § 2 k.p.c.). Nie ma zatem żadnych podstaw do przyjęcia nieważności postępowania (art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 i art. 477¹¹ § 2 k.p.c.).

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

as